

AFRIKA

1. NARAVNE ZNAČILNOSTI

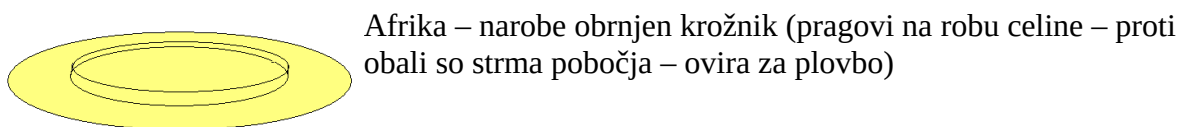
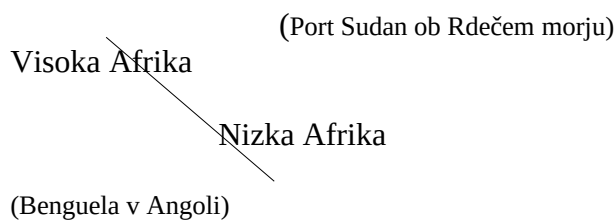
POVRŠJE IN PROCESI

- ostanek Gondvane (del prakontinenta Pangee)
- Afriški ščit (graniti, gnajsi)
- Sever Afrike – sedimenti (rečni, vetrni nanosi)
- Zahodna višjavja (vulkanske kamnine)

RELIEFNE ENOTE

- Mladonagubana gorstva(alp. orog) – Atlas
- Staronagubana gorstva(herc. orogeneza) – Kaplandija (Kapske gore) in Zmajeve Gore
- Kotline: Kotlina ob Nigru, Čadska kotlina, Kotlina ob Belem Nilu, Kongova kotlina, Kalaharska kotlina, Kotlina ob Viktorijinem jezeru
- Višavja (ognjeniškega nastanka): Etiopsko in Somalijsko višavje, Vzhodnoafriško (Jezersko) višavje
- Jezera: Tanganjiško j., Viktorijino, Malavijsko jezero

- najvišji vrh=Kibo (pogorje Kilimandžara) in Mt Kenya
- tektonski jarki: ločujejo Afriko od Azije (Rdeče morje), Srednjeafriški in Vzhodnoafriški jarek
- nekoč vulkanizem (največ na vzhodu)

PODNEBJE IN RASTLINSKI PASOVI

Dejavniki:

A geografska širina (večinoma v tropski pas, na S in J pa subtropski pas)

- ob ekvatorju območje nizkega zračnega pritiska, kamor se stekajo pasati, zrak se tukaj dviguje, adiabatno ohlaja – konvekcijske padavine)
- na 30. vzporedniku je stalno območje visokega zračnega pritiska (zračne mase, ki prihajajo od ekvatorja se tukaj spuščajo in adiabatno segrevajo, sušijo – puščave.

- Sonce v zenitu (ob ekvatorju dvakrat na leto – zato tudi dve deževni dobi) – največ padavin
- Vpliv severne in južne polarne fronte (pozimi na S in J prinašajo zimsko deževje)

B razporeditev kopnega in morja

- Na severu širša Afrika- zato ima več kopenskih znač. (Sahara)
- Na jugu zaradi manjšega vpliva celine in večjega morja manjše puščave (Namib, Kalahari)

C morski tokovi

- Hladna sta Kanarski in Benguelski - JZ
- Topli je Mozambiški (Agulhaški) – JV

Č nadmorska višina

- Orografska pregrada – padavine
- Zaradi višine ni ekv.podnebja, temveč savansko

PODNEBNI IN RASTLINSKI TIPI

1. Ekvatorialno podnebje in tropski deževni gozd
2. Savansko podnebje in rastlinstvo
3. Polpuščavsko podnebje in rastlinstvo (skromno rastl)
4. Puščavsko podnebje in rastlinstvo (kaktusi, šopasta trava)
5. Mediteransko podnebje in rastlinstvo
6. Vlažno subtropsko podnebje in vlažni subtropski gozd
6. Gorsko podnebje in rastlinstvo

(40 str)

AFRIŠKO VODOVJE IN POMEN

Območja:

- endoreično (reke končajo v jezerih)
- areična območja (ni stalnega rečnega omrežja) – puščave

Reke:

- a) Nil (Modri in Beli Nil) - namakanje
- b) Niger
- c) Kongo
- č) Zambezi
- d) Oranje

Pomen rek

- reke niso vplivale na poselitev in kmetijstvo kot npr v Aziji (Izjema je Nil – poselitev v srednjem in spodnjem toku)
- slabo razvito prometno območje v Afriki – reke marsikje edina prometna pot (velika ovira so pragovi, reke tvorijo brzice – zato so zgradili železnice in ceste, kamor naložijo tovor)
- hidroenergetska izraba (Afrika ima velik potencial – pragovi, ni izkoriščen), največje HE so na Nilu (Asuanski jez- prinesel elektriko, vendar ukinjeno naplvanje mulja- kmetje uporabljajo gnojila, zmanjšal ribolov), Volti, Zambezi;
- turizem (Križarjenje po Nilu, Zambezi – Viktorijini slapovi)

2. DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

RASNA IN KULTURNA DELITEV AFRIKE

- dva dela: Na severu (belo arabsko preb., islam), Južno od Sahare (črnci)
- podsaharska Afrika (čska Afrika)

DRUŽBENI RAZVOJ AFRIKE

1. Od odkrivanja do odprave kolonializma

- Rt dobrega upanja (Portugalci), nato ostali Evropejci
- Stik Evropejcev z afriškimi trgovci z sužnji
- Črnski, evropski in arabski trgovci odpeljali okoli 30 milijonov ljudi iz Afrike
- Konec trgovine s sužnji v 2.pol.20.stol.
- Kolonialne sile razdelile ozemlje (VB, FR, BE, PORT, IT, NEM, ŠP)
- Samo Etiopija in Liberija sta ostali samostojni
- Bistvo kolonializma: izkoriščanje surovin ter na drugi strani ustvarjanje tržišča

2. Osamosvojitve af. držav, neokolonializem

- Konec kolonializma: 60. leta
- Neokolonializem (sodelovanje z novimi državami in nekdanjimi kol.gospodarji) (države ostanejo izvoznice surovin)
- Hladna vojna
- Nerešena etnična vprašanja – vojne med državami, državljanske vojne
- Begunci (politični vzroki, naravne katastrofe)

♣ JAR: politika rasnega razlikovanja med belimi priseljenci in črnsko večino (začetek 20. st.) Apartheid – povsem ločeno življenje vseh rasnih skupin, privilegirani belci. Uvedli rasistične zakone; rušili črnska baraka. Naselja, izselili črnce – za njih so ustanovili bantustane (nekakšne čr. države znotraj JAR. Vedno večji upor črncev – zmagala črnska stranka. Odpravljen apartheid; vendar problemi niso bili rešeni. Socialne razlike med črnci in belci ostale. Povečal kriminal.

NARAVNE DANOSTI IN MONOKULTURNO GOSPODARSTVO

Libija – nafta

JAR – naravno bogastvo, razvita ind (izobražena bela manjšina)

Namibija, Bocvana (diamanti)

Nigerija (nafta!- preb. Nimajo nič od tega)

Monokulturno gospodarstvo: izvoz 1 ali 2 artiklov (npr. Kmetijski pridelki, rude)

- ranljiva, saj cene močno nihajo
- uvažajo ind. Izdelke, semena, gnojila – narasla je cena
- države jemale posojila – nastopila je dolžniška kriza (rast brezposelnosti, sive ekonomije)

Turizem (tujci vlagajo denar)

- arabske države
- JAR, Kenija, Tanzanija

♣ Razvoj turizma v Keniji: gore, savane, obale, safariji, treking, potapljanje – kopališki turizem

AFRIŠKE BOLEZNI

Pogoji: vlažno, vroče podnebje, revščina, nečistoča, slabo razvito zdravstvo.

- a) Bilharzova bolezen (prenašajo vodni zajedalci)
- b) Rečna slepota (voda)
- c) Malarija – komar mrzličar (tropski deli)
- č) Spalna bolezen (muha cece – vpliva na kmetijstvo; v Tropski Afriki ni živinoreje)
- d) AIDS: 2/3 vseh okuženih živi v Afriki (Zimbabve, Bocvana)

DEMOGRAFSKA EKSPLOZIJA, ZMANJŠEVANJE PRIDELAVE HRANE IN LAKOTA

1. Demografska eksplozija:

- najvišja rodnost na svetu
- revni, neizobraženi – ne poznajo načrtovanja družine
- v JAR in sos.dr. uspeva načrt.dr.
- Zakaj toliko otrok? Vez med preteklostjo in prih, zaradi visoke umrljivosti veliko št. otrok pomeni preživetje rodu, kmetijska opravila, skrb za družino na stara leta

2. Zmanjševanje pridelave hrane

- vzroki: Dem. Eksplozija, izvažanje pridelkov

3. Lakota, podhranjenost

- ob naravnih katastrofah (suše)
- najbolj prizadeto območje je Sahel
- lakota v Etiopiji(1988 – zakasnitev humanitarne pomoči- umrlo 800.000 ljudi)

SAHEL

- pas med Saharo in savanskim pasom
- od Senegala do Sudana
- najrevnejše pokrajine
- Vzroki:
  - območje katastrofalnih suš (nestalne padavine)
  - območje dezertifikacije (širjenje puščav)
  - človek: povečanje št. preb po 50.letih, živinoreja – obremenitev okolja, osiromašenje tal – še večje delovanje erozije, širjenje puščav

KMETIJSTVO

1. Pomen kmetijstva

- najvišji delež kmečkega preb. na svetu (60% povprečje)
- kmetijski izdelki najpomembnejši izvoz; po drugi strani pa Afrika uvaža veliko hrane
- *Vzroki zmanjšanja pridelka hrane na prebivalca: demografska eksplozija obremenila okolje, izčrpanje tal; Nizke cene kmet. pridelkov, draga semena, mehanizacija

2. Oblike kmetijstva:

a) Samooskrbno kmetijstvo

- selilno poljedelstvo (Srednja Afrika)
- intenzivno samooskrbno kmetijstvo (povsod, polj. kombinirajo s živinorejo)
- nomadska živinoreja (Suha in polsuha območja – S, J IN V; Masaji)

Kulture: maniok, jam, krompir, prosa, banane, koruza, riž; na namakalnih območjih ob Nilu še pšenica, koruza, sladkorni trs, zelenjava.

b) Tržno kmetijstvo

- tržna živinoreja (J)
- mediteransko kmetijstvo (vinogradništvo)
- plantažno gospodarstvo (povsod)

Kulture: plantažne kul. Rastline: kakav (Slonokoščena obala- prva, Gana, Nigerija), čaj (Kenija), kava, palmovo olje, arašidi, kavčuk, bombaž, tobak, sladkorni trs; sredozemska območja: agrumi, oljka, vinska trta.

*Ekofarming: model kmetijstva, povezava polj, živin, gojenja dreves – preprečiti erozijo tal. Težava je to, da traja dolgo časa.

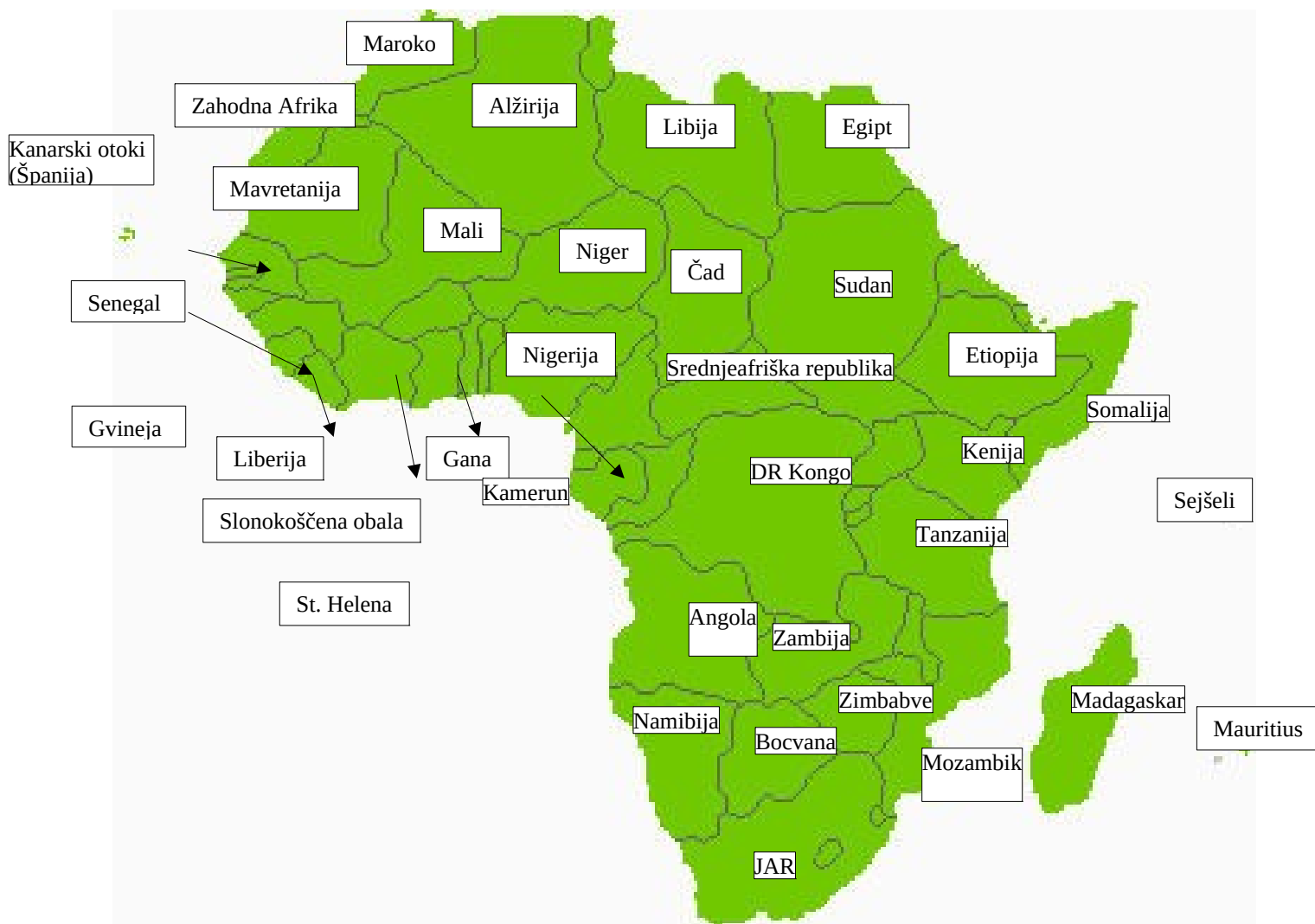
RUDARSTVO IN ENERGIJSKI VIRI

- veliko bogastvo rud zaradi predkambrijskega Afriškega ščita

Zaloge:

- diamanti (Bocvana, DR Kongo - Zair, JAR, Angola, Namibija), zlato (1. mesto JAR), platina (JAR), krom, mangan, vandij
  - boksit (Gvineja), uran (Niger, Namibija), baker, železo (JAR), kobalt
  - en.virov: nafta (Nigerija in Libija), zemeljski plin (Alžirija) in črni premog (JAR)
- kolonialisti izkoriščali rude
- 80. leta – upad cen (kriza gosp.)
- zaradi vojn, politične nestabilnosti – so se začele preusmerjati družbe v Azijo – upad rudarstva

*Bakrov pas: Zambija in DR Kongo; nadaljuje se v pokrajino Shaba; gosp. Kriza 80. let – državljanska vojna, Kongo nevarna država; upad proizvodnje bakra: padec cen, težave s transportom

DRŽAVE IN GLAVNA MESTA:

MAROKO – Rabat
 ALŽIRIJA – Alžir
 LIBIJA – Tripolis
 EGIPT – Kairo
 SUDAN – Kartum
 ČAD - N'Djemena
 NIGER – Niamey
 MALI
 ZAHODNA AFRIKA
 MAVRETANIJA
 DR KONGO – Kinšasa
 ANGOLA – Luanda
 ZIMBABVE – Harare
 NAMIBIJA
 MOZAMBIK

SENEGAL – Dakar
 GVINEJA – Conarky
 LIBERIJA – Monrovia
 SLONOKOŠČENA OBALA
 GANA – Akra
 KAMERUN
 TUNIZIJA - Tunis
 ETIOPIJA – Adis Abeba
 SOMALIJA – Mogadiš
 KENIJA - Nairobi
 TANZANIJA – Dodoma
 ZAMBIJA – Lusaka
 BOCVANA – Gaborone
 JAR – Pretoria
 MADAGASKAR – Antananarivo